

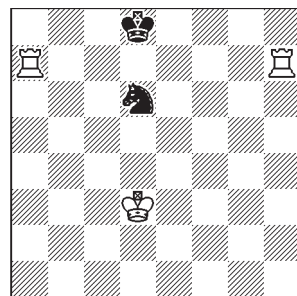
Kaksisiirtoisten synty ja varhaiskehitys

Tehtävät, joiden vaatimus on ”matti n siirrossa”, ovat eurooppalainen keksintö, joka kehittyi noin 1000–1200-lukujen välillä, jolloin ensimmäiset eurooppalaisten laatimat shakkitehtävät näkivät päivänvalon. Perinteisissä arabialaisissa mansubeissa, joista ensimmäiset ovat tallentuneet meille asti n. vuodelta 840, vaatimus oli ”valkea (tai punainen) tai musta voittaa [tai tekee tasapelin]”, eli ne olivat tarkkaan ottaen peliä imitoivia loppusommitelmia, joissa jompikumpi puoli saavutti tukalassa asemassa voiton tai tasapelin. Siirtolukua ei annettu.

Eurooppalaisesta innovaatiosta oli kuitenkin vielä matkaa moderniin jaotteluun 2-, 3- ja monisiirtoisiin mattitehtäviin. Laadinta noudatteli 1800-luvun alkupuolelle – muutamien poikkeuksin – mansubien *henkeä*: alakynnessä oleva valkea sommitteli pakottavin siirroin voiton mustasta. Tätä innovaatiota säästi kovin usein jokin lisäehto: ”matti täsmälleen n siirrossa”, ”matti n siirrossa [esim.] sotilaalla b2” olivat sieltä lievemmästä päästä. 2-siirtoisten mattitehtävien laatiminen ei näillä reunaehdoilla ollut mielekäästä.

Milloin sitten 2-siirtoiset mattitehtävät alettiin mieltää omaksi lajikseen, jonka puitteissa oli mahdollista esittää tiiviisti ja rikkaasti omanlaisiaan taktisia ideoita? Vaikka mansubihenkinen ajattelu ei antanut 2#-tehtäville kovin paljon omaa elintilaa, varhaisia poikkeuksia on.

1. Bonus Socius Ms. n. v. 1300

2#   3+2

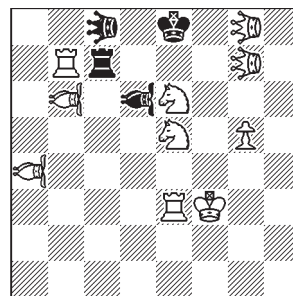
Varhaisia 2 siirron mattitehtäviä

Kuvio 1 lienee useimmille tuttu, ja se edustaakin 2#:n prototyyppiä. Mansubijatteluista tehtävä poikkeaa selvästi: valkea on jo voittanut pelin, kyseessä on enää loppuratkaisun kesto. Tässä *epätäydellisessä vaihdelmatehtävässä* (Incomplete Block) valkean odotussiirrot 1.Ke2? ja 1.Kc2? kumoutuvat 1.- Rf7!:ään. Niinpä symmetrian täydentävä 1.Thg7! (sp) ratkaisee ja johtaa kahteen tai laskutavasta riippuen neljään mattiin: 1.- Rb7[e8],Kc8 2.Ta8# ja 1.- Rf7[c8],Ke8 2.Tg8#. Alkusiirto on hiljainen, materiaalia vain välttämättöm. Tehtävä on englantilaisen koulukunnan terminologian mukaan *tempotai odotusalkusiirtoinen* (Waiter).

Tehtävä 2 on silti huikea edistysaskel. Alfil (vAb6, vAa4, mAd6) liikkui hypäten 2 ruutua viistoon, eli vA:t suo-

2. Tuntematon 1400-luvulta

Lat. Piccolo-pergamentti Ms n:o 36

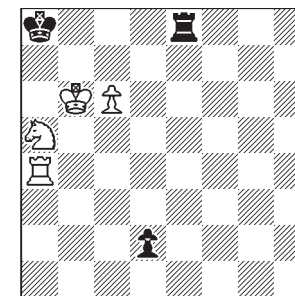
2#   10+4

jaavat ruudut d8 ja c6. F eli fers liikkui yhden ruudun viistoon, eli vFg8 ja g7 suojaavat ruudut f7 ja f8, ja mFc8 voi liikkua b7:ään tai d7:ään. Mustalla on alkuasemašakki, mutta siihen on – ajan tavoista merkittävästi poiketen – *esipelimatti*: 1.- Tf7+ 2.Fxf7#. Alkusiirto on *pakoruudun antava* 1.Rd7!, joka uhkaa sekä 2.Ref8# että 2.Rec5# – tehtävän ainoa selkeä miinus (tarpeettoman vsg5:n lisäksi). Uhrauksen vastaanottava 1.- Kxd7 2.Rc5# – *epäsuora patteri* e-linjalla avautuu ja seuraa *kiinnitysmatti*. Puolustus 1.- Tc3 sallii toisen epäsuoran patterin avauksen 2.Rf6#. Muunnemat 1.- Fxd7,Txd7 2.R[x]c7# osoittautuvat tukinnoiksi, nyt *suorin patterimatein*. On vielä huomattava alkuaseman *puolipatteri*.

Olisi mukava sanoa, että tästä se kehitys lähti käyntiin, mutta toisin kävi. Kun D ja L (eli arabialaiset fers ja alfil) saivat 1400-luvun lopulla ny-

3. Lucena

Arte de Axedrez 1497

2#   4+3

kyiset liikkumistapansa, on jollain tavalla ymmärrettävää, että niukka shakillinen kiinnostus keskittyi nyt näiden nappuloiden vaikutukseen pelaamiselle, ennen muuta avaus- ja loppupeliteorialle. 1500–1700-luvut olivatkin ns. italialaisten lopputehtäväkoulukuntien kulta-aikaa, ja tuon ajan shakkikirjallisuus uhrasi runsaasti tilaa myös avauksien analysointiin.

Pari poikkeusta on taas. Tehtävä 3 esittää hämmästyttävän modernia tematiikkaa. Vaikka 1.- Tb8+:ään on esipelimatti 2.Rb7#, niin pakoruudun ryöväävä alkusiirto 1.c7! *shakkialtituksesta* huolimatta ei ole ihanteellinen. Nyt uhkaa 2.Rb7,Rc6.Rc4,Rb3#. *Ristishakit* 1.- Tb8+ 2.Rb7# ja 1.- Te6+ 2.Rc6# sekä korotus 1.- d1D 2.Rb3# pakottavat uhista kolme vuoron perään. *Täyspuolustus* 1.- Te5 2.c8D# sopii teemaan, mutta on harmi, että 2.Rc4#:ää ei dualittomasti pakota

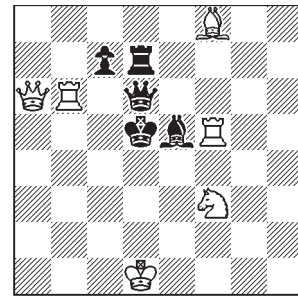
mikään puolustus. Korjaus -msd2, +mLb1 ja 1.- Ld3 2.Rc4# (1.- Lc2 2.Rb3#), ja niinpä meillä olisi virheetön Burkhardt-Fleck täyspuolustuksin. Silti melkoinen pioneerityö, joka näyttää saaneen seuraajia vasta 1880-luvulla (muun muassa Benjamin G. Laws)! Tämäkin on siinä mielessä aito määrämittävä tehtävä, että valkea voitaisi myös siirrolla 1.Td4 – silloisellakin loppupelitaidolla (T+R+s vs. T). Sivuhuomautuksena voi mainita, että 1.- Te5:n jälkeen ei seuraa dualistisesti 2.c8T?, sillä vain korotus D:ksi oli tuohon aikaan luvallinen, ainakin jos laudalla ei jo ollut toista daamia.

Notkahduksesta varovaiseen alkuun

Arabialaisissa mansubeissa kiinnityksiä esiintyi harvoin, sillä ainoa kiinnitykseen kykenevä nappula oli torni. Daamin ja lähetin uudet liikkeet avasivat tässä(kin) suhteessa aivan uuden maailman. Tehtävässä 4 tästä uudesta taktiikasta on revitty irti lähes kaikki hyöty, mansubi-tyyllillä tosin: **1.Dd3+!** Kc5 2.Dd4# (1.- Ke6 2.Rg5#). Nyt kun katson tätä varhaista yritystä vähän suopeammin silmin, huomaan, että laatija on ehkä tarkoituksella sijoittanut vK:n d1:een, sillä mattiasemassa myös vD on kiinnittynyt! Joka tapauksessa kaksoiskiinnitys oli jo saavutus, sillä kolmoiskiinnitystä ei 2#:ssä esiintynyt ennen kuin 350 vuotta myöhemmin (Jesse Graves, *Chess World* 1866).

Sama edistysvauhti pätee 2#-laadintaan yleensäkin. 1600-luvulta on

4. Firenzen Bonus Socius 1500-luvun alkupuolisko

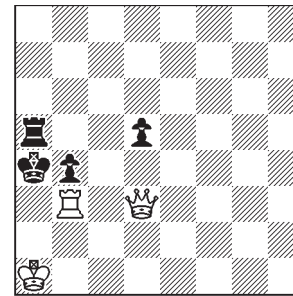

2# 6+5

vaikea löytää muuta kuin ehtotehtäviä, 1700-luvulla Giambattista Lolli (1698–1769) loi pari shakkialkuista 2#-tehtävää, Domenico Ponziani (1719–1796) ja Ercole del Rio (1723–1802) taloudellisia mutta pitempiä tehtäviä, Philipp Stamma (1715–1770) oli mansubimiehiä, Joseph Dollingerilta on vuodelta 1806 pari 2#:a, joissa esiintyy jopa R-korotus, mutta shakkaavalla alkusiirrolla ja upseerin lyönnillä joko alku- tai mattisiirrossa. On valittaan todettava, että kuluneiden yli 300 vuoden ajalta on olemassa tuskin yhtään 2#-tehtävää, joka ylittäisi parhaiden keskiaikaisten luomusten rinnalle.

Aikakausi alkoi kyllä tuottaa laatijoita, joilla oli ideoita ja näkemystä: Julius Mendheim (s. 1788), Horation Bolton (s. 1793), William Bone (s.1810) ja Adolf Anderssen (s.1818), mutta vaikka heidänkin tehtävänsä olivat jo edeltäjiä ja useimpia aikalaisia taloudellisempia niin materiaalin kuin siirtoluvun suhteen, kenestäkään heistä ei vielä ollut tarttumaan 2#-val-

5. August d'Orville 1&5. Problèmes d'Échecs 1842

2# 3+3

[b: -msd5, +mRc5]

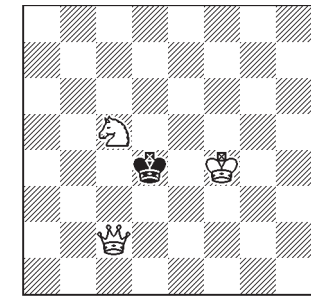
tikkaan.

Auguste d'Orville (s. 1808) vei keveyden sitten huippuunsa, usein tosin panostaen mattikuviin muun sisällön kustannuksella. Tehtävä 5 on hybridi, sillä arvattavasti d'Orville ei itse sitä julkaissut kaksosena. ”A-muoto” on moitteeton: **1.Tb2!** (2.Ta2#) b3 2.Dxb3#. B-muotokin sikäli, että ratkaisu on erilainen: **1.Ta3+!** bxa3 2.Dc4# – eli *täysmuutos*: mustan puolustukset ja valkean matit muuttuvat, mutta miksi ihmeessä ei mRc5 ole msc5? Houkutus 1.Tb2? kumoutuisi siirtoon 1.- c4!, kun se nyt kumoutuu kolmeen siirtoon. d'Orvillen muut 2#-tehtävät ovat joko yksimuunnelmaisista, shakkialkusiirtoisista, sivuratkaisullisia tai dualistisia.

Paul Loquinin 6 on sekin yksimuunnelmainen, mutta siinä voi katsoa olevan houkutus *obstruktio* (1.Re4? Kd5! 2.De4??), jonka alkusiirto **1.Rb7!** (sp) välttää.

Julius Brede on saanut nimensä tehtävätermistöön mm. tehtävän 7 ansios-

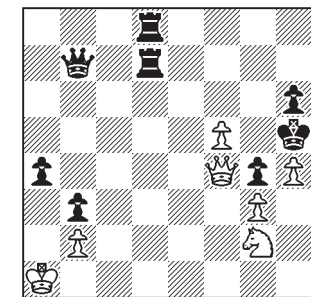
6. Paul Loquin Le Palamède 1843

2# 3+1

7. Julius Brede

Almanach für Freunde vom Schachspiel 1844

2# 7+8

ta, joka esittää Breden ruudunraivausta: vD raivaa ruudun vR:lle. **1.Dd6!** on kyllä alkusiirtona karmea, sillä sille ei oikein ole vaihtoehtoa. Paitsi että se uhkaa kahta mattia (2.Rf4,Dg6#), se torjuu uhanneen alkuasemashakin 1.- Td1+. Nykylaatija tekisi ainakin seuraavat temput: -mDb7, -msb3, -msa4, mTd7→a6, mTd8→a7 ja vKa1→h2. Breden ideaa on myöhemmin hyödynnetty ennen muuta 3#-alueella, ja häneltä itseltäänkin löytyy 4#-tulkinta, jossa on kuitenkin samat puutteet.

Uutta alkaa kehittyä

Enpä tiedä, arvasiko italialainen muusikko Rosario Aspa, millaista edistysaskelta hänen tehtävänsä **8** edusti. Alkusiirto **1.Lg6!** luo siirtopakon. MR:n yhden tekevää siirtoa 1.- R~seuraa 2.e3#. *Jatkettua puolustusta* 1.- Re3 taas 2.Df6#. Siirto 1.- Re5 torjuu molemmat, mutta sallii 2.Db6#.n. Tässä kohtaa täytyy nöyrästi myöntää, etten tiedä, onko tässä kaksi toisen asteen puolustusta vai yksi toisen ja yksi kolmannen asteen. Joka tapauksessa erikoinen sattuma, että Lovedayn intialainen ilmestyi samana vuonna. Informaatio ei tuohon aikaan kulkenut kovin nopsaan, joten Aspan tehtävä lienee saanut seuraajia vasta vajaa vuosikymmen myöhemmin. Vielä voisi mainita, että syrjäisen vL:n lähtöruutuina joko f7 tai a2 (1.Lb1!) olisivat parempia.

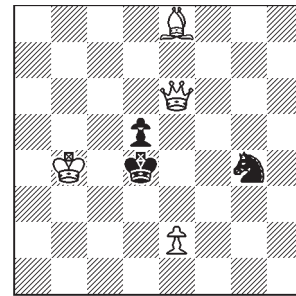
Täytyy muuten tässä(kin) kohtaa toivoa, että tehtävän julkaisutiedot pitävät paikkansa, sillä elämäkertatietojen mukaan Aspa olisi tehtävän julkaisustaan ollut 18-vuotias. Toisaalta voi olla niinkin, että vuonna 1845 tehtävälle ei ollut vielä kypsä arvostamaan sinänsä simppelein keinoin aikaan saatua jatkettua puolustusta laatijan iästä riippumatta.

Siirtoluku supistuu

Kohtz ja Kockelkorn teoksessa *Das Indische Problem* lukevat Lovedayn

8. Rosario Aspa

Illustrated London News 1845

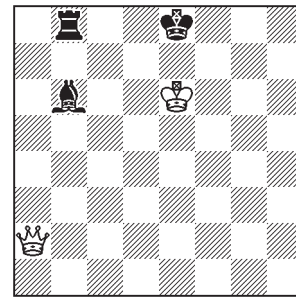

2#

4+3

9. Josef Kling

Chess Euclid 1849

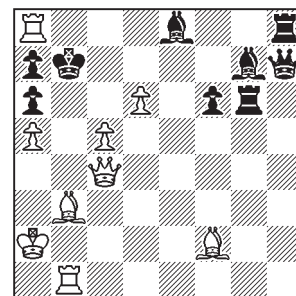

2#

2+3

10. Walter Grimshaw

Illustrated London News 1853

2#

9+9

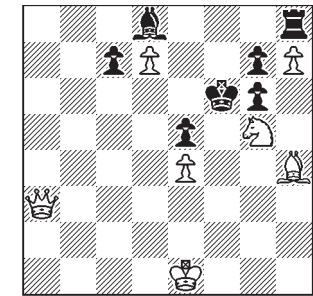
”Intialaisen tehtävän” yhdeksi suureksi ansioksi sen, että laatijat eivät enää pyrkineet lisäämään tehtävän vaikeutta kasvattamalla siirtolukua vaan pikemmin panostamalla pelin syvyyteen. Tämä alkaakin näkyä hyvin pian vuoden 1845 jälkeen, ja muutoksella oli tietysti suuri vaikutus 2#-laadintaan niin, että ko. tehtävätyyppejä yleensä alkoi esiintyä. Vaikeutta arvostettiin, mutta 2#-kin tarjoamia mahdollisuuksia tässä suhteessa alettiin tutkia. d'Orville, Loquin ja Brede (ja Aspa) olivat saamassa seuraajia.

Jacob (Josef) Klingin nimellä kulkee eräs puolustusidea, mutta eniten hän on saanut nimeä loppupeliteoreetikona ja lopputehtävien laatijana. Silti hän oli myös merkittävä 2#-laatija, mistä **9 temaattisine houkutuksineen** on varhainen esimerkki: 1.Db2? (2.Dh8#) Ld4[c5] 2.Dxb8#, mutta 1.- Kd8! 1.Dh2! Ld4,Kd8/Kf8 2.Dxb8/Dh8#. *Skakbladetissa* 1898 ruotsalainen Erik G. Schultz julkaisi kevyemmän version -Tb8, mLb6→a5 vDa2→c2 (2+2), joka onkin onnistunut (1.Db2? Lb4! 1.Dh2!).

Walter Grimshaw on tuttu katkokyydytyksestään, mutta **10** esittää myös uutta: *ennakkokiinnitys* ja *urausalkusiirto*: **1.Dg8!** (2.Ld5#) 1.- Kxa8 2.Ld5#, 1.- Kc6 2.La4#. Tässä vaiheessa muuten alkaa syntyä ensimmäisiä varsinaisia muunnelmia-2#-tehtäviä – tai ensimmäisiä sitten 1400-luvun. Samalla parhaat tehtävät alkavat muuttua yhä selvemmin *yhtenäisen*

11. Laigle

Schachzeitung 1853

2#

7+7

pelin suuntaan. 1850-luku onkin käännekohta 2#-laadinnassa.

Edellä mainitusta kehityskulusta on hyvä esimerkki **11**, jossa on jo varhaisia kaikuja englantilaisesta koulukunnasta. Epätäydellinen vaihdelmatehtävä alkaa odotussirrolla **1.Dc5!** (sp.) Teemaksi WinChloe antaa ”Chasse”, jonka Udo Degener määrittelee: ”Sama musta nappula siirtyy muunnelmassa vähintään kolmelle eri ruudulle, jossa se mattisirroissa lyödään”. Hyvin yksinkertainen taktiikka siis, jota täydentää pari sivumuunnelmaa: 1.- Te8 2.dxe8R#, 1.- Tg8 2.hxg8R#, 1.- Txf7[f8] 2.D[x]f8#, 1.- Le7 2.Df2#, 1.- c6 2.Dd6#. Tehtävässä on yksi *matinmuutos* esipeliin (tai houkutusiin 1.K~? c5!) nähden: 1.- Le7 2.Df3#. Asu olisi siistittävässä: -vLh4, vKe1→g4, jolloin houkutukset poistuisivat, mutta esipeli jäisi. Voi olla, että tehtävä esittää ensi kertaa *kaksi* R-korotusmattia.

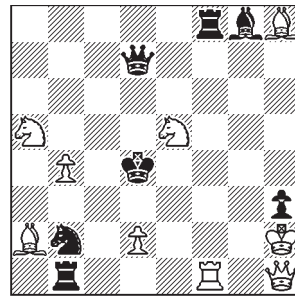
Alfred Kempe

Uusi varteenotettava nimi nousee esiin kahden seuraavan tehtävän myötä. Tehtävä **12** esittää ehkä ensimmäisenä *suoran Nowotny-katkon* (siis ilman kriittistä kyyditystä) teemanmukaisin kaksoisuhkauksin: **1.Lf7!** (2.Tf4,Rb3#) 1.- Lxf7 2.Tf4#, 1.- Txf7 2.Rb3#, 1.- Rd3 2.Rec6#, 1.- Dxf7 2.Rac6#, 1.- Dd5 2.Dxd5#. Harmittava puute on tietysti alkuasemashakki 1.- Tf2+, ja nykymaun mukaiseksi tehtävän olisi saanut pikku muutoksin: vDh1→g2 ja vLa2→b3. Totta kyllä, vD on suissa, mutta olisiko se kuitenkin pienempi paha kuin 1.- Tf2+? Sitä paitsi tämänkin puutteen saisi helposti pois.

Alfred Kempen ”kynästä” on lähöisin seuraavakin uraa uurtava luomus **13: 1.Td8!** (sp) 1.- T6d~ 2.Rxe6#, 1.- T~6 2.Rb5#, 1.- Tb6+ 2.Lxb6#, 1.- T5~ 2.Rxe6#, 1.- Tb5+ 2.Rxb5#, 1.- Te5 2.Td3#. *Puolikiinnitys ja kahden nappulan jatkettu puolustus*. Silti typistäisin toista jatkettua puolustusta lisäämällä msb5:een, sillä taaskaan alkuasemashakki 1.- Tb6+ ei miellyttä.

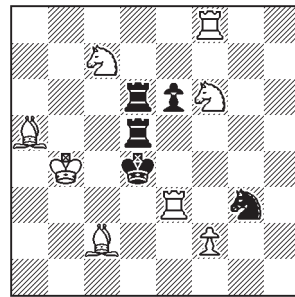
Tosin itse Samuel Loydilla oli matittomia alkuasemashakkeja, jopa 2#-tehtävissä ilman että hän olisi niitä myöhemminkään kritisoinut. Sellaista en kuitenkaan häneltä kelpuuta mukaan, sillä 1850-luvun jälkipuolelta häneltä on liuta muita 2#-tehtäviä, jotka veivät lajia eteenpäin.

12. Alfred Kempe Chess Player 1853

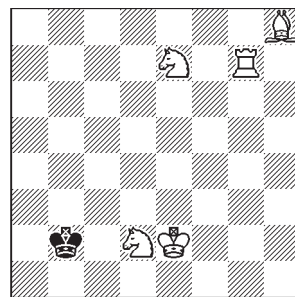
2# 9+7

13. Alfred Kempe Cassell's Illustrated Family Paper 1855

2# 8+5

14. J. Scholz Illustriertes Familien-Journal 1858

2# 5+1

Zagoruikoa 1850-luvulta!

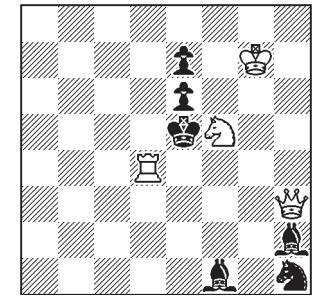
Ennen sitä on kuitenkin syytä pysähtyä ihmettelemään kurioositeettia **14**, jonka koko ratkaisu menee seuraavasti: 1.Tg8+? Ka2/Kc~ 2.Ta8/Tc8#, 1.- Ka3!; 1.Tg6+? Ka2/Kc~ 2.Ta6/Tc6#, 1.- Ka3!; 1.Tg5+? Ka2/Kc~ 2.Ta5/Tc5#, 1.- Ka3!; 1.Tg4+? Ka2/Kc~ 2.Ta4/Tc4#, 1.- Ka3!; **1.Rd5!** (sp) 1.- Ka2/Kc~ 2.Ta7/Tc7#. Pakoruudun ryövääviä [shakkaus]alkusiirtoja, *rinnakkaismatit*, toistuva kumous, mutta laatija on tietoisesti pyrkinyt esittämään 5-ker-taisen *matinmuutoskoneiston*, nykyjar-gonilla *5x2-zagoruikon*. Seuraaaja tämä tehtävätyyppi sai vasta 1930-luvulla. Englantilaiset vaihdelmatehtävät ovat oma erillinen lukunsa.

Samuel Loyd

Loydin **15** on hänelle hyvin tyypillinen tehtävä, joka tässä vaiheessa edusti vielä uutta: patterinmuodostava ja pakoruudun antava alkusiirto **1.Dh8!** (2.Kg6#), 1.- exf5 2.Kf7#, 1.- Kxf5 2.Dh5#.

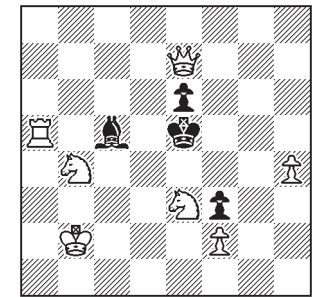
Tehtävää **16** ei yleensä pidetä Loydin merkittävimpiin kuuluvana. Alkusiirto **1.Dh7!** (sp) antaa kaksi ja ottaa yhden pakoruudun, ja muunnelmisto tarjoaa sievän *K-tähden*: 1.- Kd6 2.Rc4#, 1.- Kd4 2.Rc6#, 1.- Kf6 2.Rg4# ja 1.- Kf4 2.Rd3#. 5. rivin puhtaasti teknisen kiinnityksen tarkoitus

15. Samuel Loyd Frank Leslie's Illustrated Newspaper 21.8.1858

2# 4+6

16. Samuel Loyd American Union X 1858

2# 7+4

näyttää olevan ruudun c5 ottaminen mK:lta. Josef Klingiltä lienee ensimmäinen K-tähti vuodelta 1849, mutta shakkaavin alkusiirroin, ja Robert B. Wormaldilta toinen (*The Illustrated London News* 1852), jossa alkusiirtonappula on suissa.

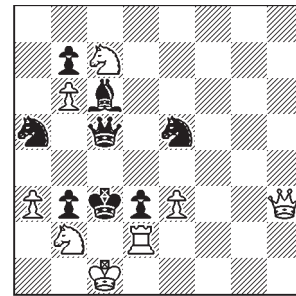
Tehtävä 17 on ensimmäinen *naamioidun puolikiinnityksen* esittävä tehtävä, jonka jälkipolvet ovat ristineet ”Loydin puolikiinnitykseksi”, eikä siinä mitään. Laatikija on halunnut herkutella pitkällä alkusiirrolla **1.Dc8!** (sp), mutta alkusiirtonappulaksi olisi kyllä kelvannut 8. riviltä (esim. f8:sta) lähtevä tornikin. Muunnelmassa 1.- Dxa3, Dd5, Dxb6, L... a4 2.R[x]d5#, 1.- Dxe3, Db5, Dd6, L... e4 2.R[x]b5 on harmittomia orgaanisia duaaleja; sivumuunnelat 1.- R, Dc4 2.Rd1# ja 1.- Re~ 2.Txd3#.

Saksalainen Heinrich F. L. Meyer julkaisi v. 1864 ainakin kaksi tehtävää naamioidun puolikiinnityksin, ja muita muiden laatimia töitä, jotka olivat elegantimpia kuin Loydin pioneerityö, seurasi pian perässä.

Myöskään tehtävää 18 ei kauheasti arvosteta, mutta siinä esiintyy tietoisesti laadittu *valinta-alkusiirto*: 1.Kg8[f7]? Db3+!, 1.Kg7? Da1+!, 1.Ke8? Da4+!, ja ratkaisu **1.Ke7!** (sp), 1.- D~ 2.Dxg2#, 1.- Th2 2.Dxf1#. Tässäkin esiintyy tekijän tavaramerkki, pitkät D-siirrot, tällä kertaa kumouksina. Valkean alkusiirtoa voisi pitää vähän nenäkkäänä, tuleehan vK siinä lähemmäksi mD:a, minkä otaksun olleen Loydin tarkoituksin.

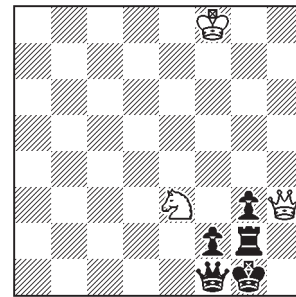
Loydin tunnetuin tehtävä 19 esittää *Grimshaw-katkot* tuplana, eli kuuluisat *urkupillit*, joka olikin yksi 1850-luvun merkittävimpiä 2#-tehtäviä, tosin alun perin (*Chess Monthly* 1857) 3-siirtoinen (asema kaksi riviä oikealle, vDh5, +vTd6, +m5e5; 1.Td4+ exd4 2.Dc5.). Ensimmäinen 2#-versio ilmestyi *Bos-*

17. Samuel Loyd 137. Chess Monthly II 1859

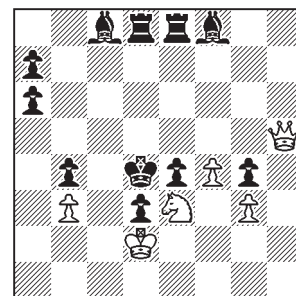
2# 8+8

18. Samuel Loyd 6. The Gambit 22.10.1859

2# 3+5

19. Samuel Loyd v. Boston Gazette 1859

2# 6+11

ton Gazette -lehdessä, mutta ainakin teoksessa *Sam Loyd and His Chess Problems* (1913) se on annettu ilman vsg3:ta ja msg4:ää, jolloin tehtävä on ratkaisuton (1.Da5 Lg4[h3]!). En tiedä, kuka tehtävän on lopulta korjannut ja koska, mutta Josef Breuerin mukaan korjattuunkin muotoon olisi vielä ollut lisättävä msa7 suurduaalin 1.- Te7 2.Db6, Dxb4# poistamiseksi. Kuvion muotoon on ratkaisu tietysti 1.Da5! (sp), 1.- Le7, Le6 2.De5#, 1.- Ld7, Ld6 2.Dd5#, 1.- Te7, Td6 2.Dxb4#, 1.- Te6, Td7 2.Rf5#, lisämuunnelmana 1.- Lc5 2.Da1#.

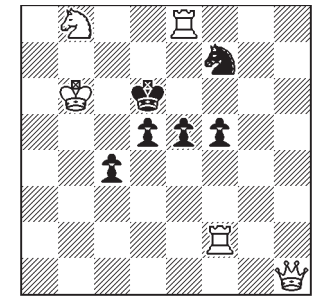
Loyd itse kritisoi ankarasti alkuperäistä 3-siirtoista muotoaan, joka ei lisännyt tehtävään mitään oleellista, alkusiirto vain ”tuntuvasti pilasi” sitä. 1860-luvun alkupuolella Loyd ei juuri näytä kartuttaneen 2#-tuotantoaan, joten näyttämö oli jonkin aikaa vapaa muiden esitellä osaamistaan.

1860-luvun alkupuolisko

Loydin maanmiehen ja aikalaisen 20 oli parannus harvoin edeltäjiinsä nähden siinä suhteessa, että se vei *veräjätematikan* askelen pitemmälle, eikä juuri hämärtänyt sitä muulla pelillä. **1.De4!** (sp), 1.- f4 2.Dg6#, 1.- fxe4 2.Tf6#, 1.- d4 2.Dc6#, 1.- c3 2.Db4#, ja vielä muunnelmaa 1.- dxe4 2.Td2# voi pitää puolittain temaattisena. Ainoa sivumuunnelma on 1.- R~ 2.Dxe5#.

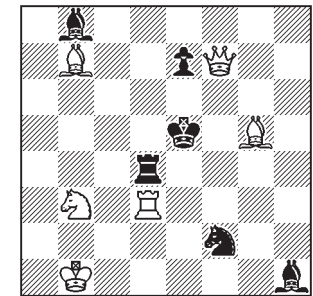
Britti John Brown of Bridport oli varsinainen tyyliniekka, joka edusti ehkä ensimmäisenä puhdasta englantilaista koulukuntaa – ennen kuin

20. Thomas M. Brown New York Albion 1860

2# 5+6

21. John Brown of Bridport Illustrated London News 31.10.1863

2# 6+6

sitä oli varsinaisesti syntynytään! *Valkosotilaaton meredith* 21 rakentuu neljän tukinnan ja sievän, pakoruudun antavan *uhrausalkusiirron* varaan: **1.Le4!** (2.Dxe7#) 1.- L[R]xe4 2.Lf4#, 1.- Txe4 2.Td5#, 1.- Ld6 2.Df5#, 1.- e6 2.Df4#, 1.- Kxe4 2.Te3#. Lisämuunnelma 1.- Td6[7] 2.Df5#. Klassikko, jolle ikää kertyy kohta 150 vuotta.

Loydilta on peräisin ensimmäinen 2#-siirtoinen, jossa sekä päästetään musta nappula että annetaan mustalle šakkausmahdollisuus, tosin yhdessä ja samassa muunnelmassa. Tehtävät 22 ja 23 ovat idean laajennuksia. Edelli-

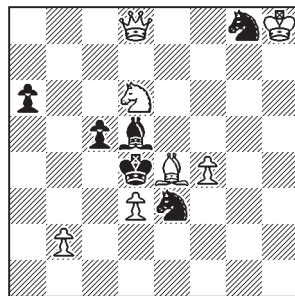
sessä valkealta puuttuu matti siirtoon 1.- Re7, ja vain 1.Kh7! (sp) antaa sen: 1.- Re7 2.Dh8#, 1.- Rf6+ 2.Dxf6#, 1.- Lxe4+ 2.Rf5# (1.- c4 2.Db6#, 1.- a5 2.Rb5#, 1.- R~ 2.Rf5#). Kannattaa kiinnittää huomio *naamioituun valkopatteriin* d-linjalla. Vahinko tietysti, että mL:n yhdentekevät siirrot mahdollistavat duaalin 2.Rb5,Rf5#.

Eugene B. Cook oli ensimmäisiä varteenotettavia amerikkalaisia 2#-laattijoita Loydin ohella. Vaihdelmatehtävässä **23** valkealta puuttuu odotussiirto, ja vK:n tekemä *päästöalkusiiro* **1.Kb5!** (sp) antaa mT:lle peräti 14 siirtoa ja valkealle runsaasti *lisämattajia*: 1.Tc~ 2.Dd6#, 1.- Tc6 2.Kxc6#, 1.- Tc5+ 2.Kxc5#, 1.- T~4 2.Da3#, 1.- Ta4 2.Kxa4#, 1.- Tb4+ 2.Kxb4#. Ilmeisesti pioneerityö tämäkin.

Tutkielmani viimeinen tehtävä **24** on Brownin tehtävien kokoelmasta. Siinä esiintyy ennen muuta tukintoja, mutta myös kaksi linjateemaa, tosin tukinta/raivausmuodossa. Valinta-alkusiiro [1.Td7? Re7!] **1.Td6!** uhkaa 2.Ld5#, ja puolustus 1.- d3 (2.Lb1#) esittää *A2-teemaa*: uhkasiirrolla valkea katkaisisi oman nappulansa linjan; puolustussiirossaan musta raivaa K:lleen ennakolta pakoruudun ko. linjalta. 1.- Te5 2.Td4# on puolestaan *B2-teemaa*, joka on edellisen vastamuoto: valkea voi mattisiirrollaan katkaista oman nappulan linjan mK:n pakoruutuun, jonka musta on juuri tukkinut. Muut muunnelmat: 1.- [R]f4 2.Rxg5#, 1.- Re3 2.f3#, 1.- Re7 2.Te6#.

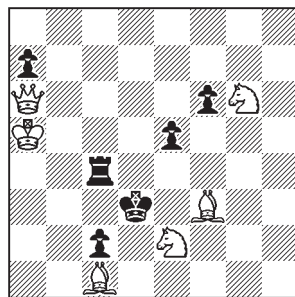
Siirrot f4:ään eivät ole puhtaita katkoja tai edes katkoja ylipäänsä, sillä

22. Walther Engelhardt Leipziger Illustrierte Zeitung 13.8.1864

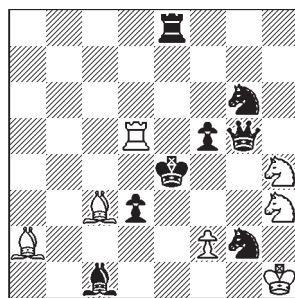
2# 7+6

23. Eugene B. Cook Wilkes' Spirit of the Times 1864

2# 6+6

24. John Brown of Bridport Chess Strategy 1865

2# 7+8

koska mDg5 voisi olla myös mT, mLcl on tarpeeton (shakkia Dcl+ ei tarvitse torjua). Olen kuitenkin valinnut tämän tehtävän koosteeni päätteeksi, sillä yhdistelmä A2+B2 saattoi olla aikanaan uusi, eikä tehtävässä ole muita muodollisia puutteita kuin mainitsemani.

Brown of Bridport kuoli vain 36 vuoden iässä 17.11.1863, joten viimeinen tehtävä on julkaistu postuumisti. Ei tarvitse olla selvänäkijä väittääkseen, että Brownilla olisi ollut vielä sanansa sanottavana 2#-tehtävän kehityksessä.

Julkaisutoiminta 1860-luvulla

Brownin kokoelman lisäksi ilmestyi vuonna 1866 Frank Healeyn omien tehtävien kokoelma *Chess Problems*, joka osoitti Healeynkin hallitsevan myös 2#-laadinnan. Amerikkalaista tarjontaa edusti vuonna 1868 ilmestynyt monumentaalinen *American Chess-Nuts*, jossa oli yli 300 2#-tehtävää, niistä pieni osa ensipainoksia ja monet – vastoin julkaisijoiden alkuperäistä lupausta – ilman alkuperäistä lähettä.

Mikä vielä merkittävämpää, 1860-luvulla laatijat saivat käyttöönsä yhä uusia julkaisufoorumia, ja tieto muiden töistä alkoi levitä nopeammin. Uusista shakkilehdistä on syytä mainita venäläinen *Shahmatnyj listok* (1859–1863) ja eritoten ranskalainen *La Stratègie* (1867). Saksalaisten [*Deutsche*] *Schachzeitung* oli ilmestynyt vuodesta 1846, hollantilaisten *Sissa* vuodesta 1847, englantilaisten *Chess*

Player's Chronicle jo vuodesta 1841 jatkaen edelleen ilmestymistään nimeään vaihdellen, ranskalaisilla oli *La Régence* (vuodesta 1849) ja sen perillinen *La Nouvelle Régence* (1861). Pohjoisamerikkalainen *The Chess Monthly* (1857–61) ei saanut nopeasti seuraajia, mutta sen sijaan Yhdysvalloissa julkaistujen shakkipalstojen määrä kasvoi huikasti juuri 1860-luvulla. Kaikki nämä vanhat ja uudet lehdet antoivat palstatilaa myös shakkitehtäville.

Loppupäätelmä

Muita lehtiä ja shakkipalstoja syttyi ja sammui, kysehän oli yleensä ennen muuta taloudesta ja yksittäisten ”intomielisten” jaksamisesta, mutta trendi oli selvä: shakkitehtävät ja -palstat olivat tulleet jäädäkseen, löytäneet yleisönsä sekä yhä uusia ja osaavampia tehtävien tekijöitä. Samalla kahden siirron mattitehtävät olivat löytämässä identiteettiään muiden mattitehtävälajien joukossa.

Kuka keksi kaksisiirtoisen? Vaatimaton katsaukseni sisältää historian hämäristä kaivamani vajaan puolen tusinaa tehtävää, joista jotkut eivät häpeä tänäkään päivänä, mutta eivät kuitenkaan synnyttäneet mitään historiallista jatkumoa. Aspan yksittäinen tähdenlento, Klingin tuotanto, Kempen kaksi tietyin varauksin hyvin modernia luomusta loivat pohjaa. Loyd oli innovatiivinen oman tiensä kulkija myös 2#-laatijana, samoin tyylitaituri Brown of Bridport. Lukija päätelköön ja päättäköön todistusaineiston pohjalta.

Lähteet:

Breuer, Josef: *Beispiele zur Ideengeschichte des Schachspiels*. Die Schwalbe: Düsseldorf 1982.

Dashkovsky, V, Krizhanovsky, V, Kuzhajev, G & Pypa, V: *Antologija miniatjiry XIX vek. Ortodoksal'nye zadatshi*. Ellada: Tsherkassy 1994.

Degener, Udo: *Von Ajec bis Zappas. Problemshach-Lexikon der Zweizünger-Themen*. Udo Degener-Verlag: Potsdam 2012. 2. korrigierte und erweiterte Auflage.

Kohtz, Johannes & Kockelkorn, Carl: *Das Indische Problem*. Eine Schachstudie. Nachdruck der Ausgabe Potsdam 1903. Edition Olms AG: Zürich 1982.

Litmanowicz, Wladyslaw & Gizycki, Jerzy: *Szachy od A do Z 2*: Sport i Turystyka: Warszawa 1987.

Velimirovic, Milan & Kovacevic, Marjan: *2345 Chess Problems. Anthology*. Chess Informant: Beograd 1997.

Velimirovic, Milan & Valtonen, Kari: *Encyclopedia of Chess Problems. Themes and Terms*. Chess Informant: Beograd 2012.

White, Alain C.: *Sam Loyd and His Chess Problems*. Leeds: 1913.

Painamattomat/on-line-lähteet:

PDB (Die Schwalbe)
WinChloe
yacpdb (Turevski)

Summary

The aim of this article is to introduce readers to the history of 2#s with help of the first examples I have been able to trace down. The stipulation "mate in n moves" was a European innovation, while the Arabian mansubat did not stipulate the number of moves in which the win/draw was to be achieved.

The new stipulation was often accompanied by additional conditions, and the spirit of the mansuba-type composition dominated the scene all the way into the 19th century – with a few exceptions.

Problems 1–3 represent the best the medieval composing could offer in 2#-problems, while 4 is a mansuba-type composition with a checking key, but there are three pins in the mating position, since the wQ that gives the mate is pinned too. Nr 2 is clearly the best of these four, at least some 400 years ahead of its time.

The next over three centuries did not offer anything worth reproducing. Composers with some novel ideas concentrated on longer problems. Problems 5 to 7, each one falling short of the ideals of a decent two-mover, rep-

resent a transitional period. Nr 5, with the twin published as a separate problem, has strong black threats, Nr 6 has only one variation, with a reasonable try though, and 7 has strong black threats and a multi-purposed key.

Aspa's 8 with Black Correction is the first two-mover you might call modern. In Kling's 9 there is a good thematic try, and 10 shows an anticipatory pin with a clearance key. As Kohtz and Kockelkorn in Das Indische Problem pointed out, one of the major contributions of Loveday's "Indian Problem" was that the overall length of problems decreased. Now composers started to pay attention to the depth and intensity of play, instead of increasing difficulty with prolonged play. For two-mover it meant that spreading the content to variations (and possibly to the tries) instead of merely to the key became important.

Some of the new traits can be seen in Nr 11, where there is changed play between set (or tries 1.K~? c5!) and solution 1.- Be7 2.Qf3#, 1.Qc5! Be7 2.Qf2#. Strategy is simple, but may be the problem shows two promotions to S for the first time.

Alfred Kempe's 12 and 13 are surprisingly modern-looking compositions, both with an unprovided black check though. However, these are the last signs of the old school that still affected composing to a certain degree.

Nr 14 is a curiosity in this compilation, an early 5x2 Zagoruiko with

obvious weaknesses, but it took another 70 to 80 years until the composers pursued to show anything similar.

Loyd's 15–19 show in some respects something completely new, and there might be other 2#s composed by him that could have been selected as well.

Nr 20 by another American took the ambush strategy on the new level without blurring it with unnecessary by-play. Brown of Bridport's 21 is a classic with its sacrificial key and four self-blocks – a very early representative of the English School before the school existed. Nr 22 shows check-provoking key in a more refined setting than Lucena almost 400 years earlier.

Yet another skilled American shows a stunning unpinning key yielding bR no less than 14 moves and offering White 6 added mates, four of them given by the royal battery. Finally, I selected nr 24 because it shows themes A2 and B2 in one problem with a good key of choice, despite the fact that bBc1 is unnecessary and bQg5 could be a Rook. Brown of Bridport's untimely death was certainly a loss in view of the development of the two-move chess problem.

Who invented the two-mover genre? I refuse to take a definite stand, but rest my case and let you, dear readers, decide.